

Աւետարան. — Թուղթէ. բուրբովին անխնամ, մղլոտած եւ լերջնապէս մզլոտելու վիճակի մը մէջ. այլ եւս սկսած են թուղթերը մաշիլ. ա՛յնքան չէ նայուած, որ խոնաւութեան ազդեցութեան տակ թուղթերը իրարու փակչած են: Գրութեան թուականն է ՋՄԸ (958+551=1509): Ծնացող կնոջ պարագան կա՛յ. ինչպէս նաեւ միւսները: Գրողն է Բազիլեցի Ստեփանոս անուն արեղայ մը:

—

Մ ա չ ա ռ Յ. — Նոյնպէս անխնամ. թուղթէ. յիշատակարանը մտ-
չած. անընթեռնի. իր կողքերը բուրբովին քրքրուած:

Բաւու

ԿՈՐԻԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Յ Ո Ի Ց Ա Կ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

—

1650

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՏՊԱԳՐԵԱԼԲ

1. ԿՂԵՄԷՍ ԳԱԼԱՆՈՍ. (Ա. Տպգր.)

(Ա. հատոր. Տպագրեալ ի Հոռվմ. ի Տպարանի Ուրբանեան):

Ա. Ճակատը. — Միաբանութիւն Հայոց Մ. Եկեղեցւոյն ընդ մեծի սուրբ եկեղեցւոյն Հոռվմայ, Conciliationis Ecclesiae Armenae eum Romana. Prima pars Historialis.

Բ Ճակատը. — Միաբանութիւն Հայոց Սուրբ եկեղեցւոյն Հոռվմայ, Շարադրեալ յերկուս հատորս. ի պատմական եւ վիճարանական, ի կարգէ Թէառինոսաց Կղեմէս վարդապետէ: Առաջին հատոր... Romae, typis S. Congr. de prop. fide. Anno jubilaei. MDCL.»

2. ԿՂԵՄԷՍ ԳԱԼԱՆՈՍ. (Բ. Տպգր.)

(Ա. Հատոր, Տպագրեալ ի Հոռվմ. ի Տպարանի Ուրբանեան):

Մանօր. — Վերեւ յիշուած այս առաջին հատորը, նմանական՝ բայց աղնուազոյն թղթով եղբորդ տպագրութիւն մըն ալ ունեցած է:

միայն թուականի տարբերութեամբ, typis. S. Congreg. de prop. fide.
Տես Մատենագիտութիւն, տպ. 1883, Վեհափկ, երես 207) :

1658

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՏՊԱԳՐԵԱԼՔ

1. ԿՂԵՄԷՍ ԳԱԼԱՆՈՍ . —

(Բ. հատոր, Ա. Մաս. Տպագրեալ ի Հոռոմ, ի Տպարանի Ուրբանեան) :
Ճակատք . — Միաբանութիւն Հայոց սուրբ եկեղեցւոյն՝ ընդ մե-
ծի սուրբ եկեղեցւոյն Հոռովմայ... Romæ typis S. Congr. de pr. p.
fide anno MDCLVIII.

1660

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՏՊԱԳՐԵԱԼՔ

1. ԹԻՍՈՒՍ ՈՐՈՒԻ . — (Բ. Տպգր.)

(Տպագրեալ ի յմագերտամ, ի Տպարանի Մ. Մարեցիի)
Ճակատք . — « Յս Որդի անուն Տն ՆԷՐՍԵՍԻ ՀԱՅՈՑ Կաթողիկոսի, ա-
սացել բան մէք թարութե տանտա հայոց յա մանկանցն որ օրհնեն
ըզՅս միշտ անուն նր ցնցութե » Երկրորդ էջին մեք պատկեր մը Մխածնի.
որոյ տակ գրուած է հետեւեալն . « Յիսուս Որդի կատրեցաւ հոգիս շնորհօք
սովու լցւ ողորութիւն տն յիս հաւ որ այմ յշատակ իս արժն ար » :
Եւ 458 էջին մեք նաեւ հետեւեալը .
« Յիշեցէք զիս մեղաւ որ նօթար Մաթէոս յես նորա որ ձեռնտու ե-
ղէ նա որ երեւանցի Պ. լէվեցն Աւետիսս որ յիշեալ լիցիք անեղին
ատենին Քի ամէն : »

Երչառակարանք . — « Մանուցում պայծառ ընթերցողաց . Շնորհօք
եւ ամենազօրին այ եւ նախախնամութ տն մերոյ եւ իրիչին յի Քի ի
թուին Հայոց Ռճն 'ի Մայիսի ամսեան, Սո նուապա ծոյ Քի Մաթէոս
զպիր Մառեցի նօտար եւ սպասաւոր տեառն Փիլիպպոսի Սրբազան Կա-
թողիկոսի ամ Հայոց կաթակցութ Սբ Հոգւոյն եւ հրամանաւն տն Հա-
յոց Յակոբ Կաթողիկոսի յիշմիրու ելեալ զիմեցի յարեւմտապ յեր-
կիրն Խապաղաց սակո զործոյ տպագրութեա զոր եւ աւուրա Խ հասեալ
'ի պայծառ եւ 'ի գեղազարդ քաղաքն եւ նաւահանգիստն Վէնետիկ Որ
ընթացեալ 'ի տպարանս զրոց բաղւմ ջանիւք հո՛գ տարեալ . Վերա-
հասու եղէ զործառութիւս Այլ զի Վէնետի ո՛չ զոյին արհեստաւորք պա-

չճգ այսմ գործոյ , Եւ էր մահ սաստիկ 'ի մեծն Հոռմ եւ ճնպրնք փա-
կեալ յամեցալ առանց գործոյ 'ի Վէնէտիկ ամիսս չորեքսառան եւ յրժմ
վերցաւ մահն եւ բացեալ եղէն ճանապարհք ելեալ դիմեցի ի մեծն Հո-
ռմ անդ եւս եղէ վերահասու որ ո'չ կային վրդպտք կատրելք այսմ
գործոյ եւ մանաւանդ ոմանք եւ հակառակասերք եւ բարեատեացք կո-
կաեցին զմեծամեծս , Եւ զփողովս առ 'ի խաբանել զայս զրծ որ եւ ե-
ղեւ իսկ հրմն ել ի փողովոցն այսպս որք ընդ արկաւ մերով ից արհես-
տաւորք այսմ գործոյ մի՞ օք ի խեցի հանել զայս արհեստեւ տալ 'ի ձե-
ռն հայոց եւ որք անդղենալ արասցեն զայս գործ ծածուկ եւ յայտնի
պատիժ սաստիկ կրէլոց են 'ի մէնջ եւս կ'մէին անացուցանել . Բայց
ոչինչ եր փոյթ մեղ սոցին որոտումնք Սնացի մի Հոռմ ամիսս . քառնց
գործոյ եւ քանիցս անգամ ազգարարի կարգինալաց ժղվին եւ Փափին
իսկ , Բայց ոչ եղեւ հնար : Վայ յուսանալով զՍբ Հոգին որ առատն է
'ի առերս բարեաց , ելեալ դիմեցի 'ի յերկիրն Յօլանտրա 'ի զեղեցկալէն
վայելոջ քաղաքն Ամսթրտամ եւ անդ եւս վերահասու եղեալ գոթ
պտուկն վրպք այս արհեստի եւ առաջնորդուք Սբ Հոգւոյն որ զեւ
եղեալ բազում ջանիւք եւ հոգացողուք զուռ գործեալ աւարտեցաք մասն
ինչ առաջարկել գործառնուես մերոյ 'ի ցայդ եւ 'ի ցերեկ մահու չափ
աշխատելով միայն եւ առանց ուրեք օլնականի յերկարելով աշխատուիս
դ . ամ եւ քամին զանձն առնելով զվիշտս եւ տառապանս զոր յայսքան
ժամանակս կոեցաք 'ի հոկասիրացն եւ յո'չ կամեցողացն զբարեիդոյն
գործս 'ի ձեռաց այլ ազդաց Եւ մանաւանդ մերային զազանց 'ի սուտա-
ձեւ կարգաւորաց եւ յաշխարհականաց թէ 'ի Վենետիկ եւ թէ աստ 'ի
Ամսթրդամ որք փոխանակ օժանդակուեն զոր պարտն էին դիմաբանեալ
հակառակէին մշտաբար , Բանէք գործովք եւ արդեամբք եւ զառա-
ջարկեալ գործ մեր խաբանել ջանային եւ թէ ոմանք բապշտք կամէին
օտար օջնուի մեղ առնել զայն եւս յուսանատուցանէ'ն եւ ապաշաւել
տային բարեգործուին Սակայն ամն ամենհայեց ո'չ հաճեալ 'ի չար
խորհուրդ նոց եւ ո'չ արար ըստ կամաց նց այլ օգնեաց ինձ աջողմամբ
միշտ եւ ամ ուրեք տալով զչնորհս առջի ամենեցուն եւ մեք եւս ո'չ
դազարէաք ո'չ թուլանայաք 'ի գրծառնութեցս եւ ո'չ ինչ էր փոյթ
մեղ հոկուիք եւ չարութք սոցին վս յուսոյն իմոյ որ առ ամ . . . Եւ
չնորհօք ամենազօրին այ աւարտել կտրցք դ . ազդ գիր բոլոր յոյժ
կատարեալ քանակուք եւ որակուք զանազանել յորոց մինն եւ իրեւ
միջին կերպ է այս զոր տեսանէք առաջիկայդ , Զոր յղգս տեսուի եւ
փորձառնուի տպեցաք զՅս Որդի . Յամին 'ի ծնընդնէն Քի . Ռոկ . 'ի
հայրապետուեն հայոց ար Յկրոյ սրբազան Կթղկ Կաթուղիկնր եւ 'ի
Թազուրեն Պրսից փոքր Շահապասին . Եւ ի խանուե քաղքիս նորընծս
Փախչփային Վիւիւմըմ Օրանեսայ եւ 'ի Թուին որ ըստ հոց Ռձժ .

ի զեկտեմբեր ամսոյ 'ի վայելոց Նաւահանգիստն եւ ամաչէն քաղաքն Ամթրդամ 'ի յիշատակ մշանջննաւոր եւ 'ի փառս Գիւ Սրդ հիմէ հա-
ճոյ թաւեացի բարեպաշտոյ ի ձերում շնորհք զանէ գոհացարուք եւ եթէ
ոչ ներքեցէք իմում տկարուես եւ երկայնամիտ լելուք ընդ գլծադնուես
զի իբրեւ զփորձ տպոցաք անհոգաբար եւ յոյժ ըշտամբմամբ սկս բա-
զում նեղուես եւ անմխիթարուես եւ պանդուխտուես զոր կրէի միւտ-
վայ խնդրեմ ներել պակասուե գրոցս զի օրինակն մի էր եւ շարող
ֆոանկք որ ո՛չ են տեղեակ զրոց մերոց եւ լեզուաց եւ ես միայն եւ
տկար գոլով կու սրբադրէի հազիւ այսքան կարի ըստէպ. վայ աղաչեմ
զամհնեանն որք հանգպիք սմա ստալով եւ վայելելով յիւեցէք. ըզ-
նուառտ ծոյ Մթէս զպիրս Մարեցի եւ զծնողսն իմ զհայրն իմ հնոցեւ
ղլւադն եւ զմայրն իմ զՊեկեկաւանն եւ հարազատ եղբքս իմ զՂայր-
իւանն զվարդանն զՊալասանն զՄանկաստրն եւ զՀախնազարն եւ զամ
արեան մերձաւորս իմ զկենդանիս եւ զմեռեալս. զայս յիշատարանս
Մաթէոսն զրց ուր ձեռման յառաջ քան զմեռնելն, ի տպագրելն Յս
Որդուն որ էր զիրքն ԼՂըն տետր յորժամ տըպեցաւ ի՞նչ տետրն ի ցաւ-
մանէ եւ ի սաստիկ մեղաց իմոց նոթար Մաթէոսն թվն հայոց ՌՃԺ
յունգար ասմին ին լուսի Գ շարաթ դիչերն Ժվ ժամին մեռաւ, ես է-
րեւանեցի Ղլջննցն Ոսկան վարդապետի եղբայր Աւետիսս որ յինկեր ի
(ընկեր էի) նորա գրամով եւ այլ ազնուք ած եկն (այսպէս) որ վստակ
սա մեր մէջն վաստակն կիսոյ լինի որ ժամ որ մեռաւ ես իբրեւ որք
մնացի Ամէսէրդամ վասն այն օր օրագրող ոչ զոյր բայց միայն ես ի
կարդացող որ չի խնտ հէմուտ ժամանակ մի տարէ կուսեալ եւ պարապ
մնացի ես եւ սահմանք եւ դորնն եւ մըշակն բ. ամիս ժամանակ ան-
ցաւ սկսան նաւերն գնալ ի դէմ արեւելս ի քաղաքն Զըմըռնայ ա-
թոն օրն Պողիկարպոսի որ է յօթանասնիցն տնճարութիւն սկսաւ մը-
նացեալ ժգ. տետրն տպագրեցի վախելով այսպէս սրբայգրեցի օրինակն
եղի մի կողմ տպալորածն մի կողմ մին կուսայի օրինակն մի ի տպա-
գրածն յորժամ որ սխալ սղալ լինէր կու մեկնի այդպէս սրբագրեցի
մնացեալ ժգ. տետրն ապա ուսայ ըզսրբայգրելն որ գուրին էր թվն
ՌՃԺ. մարտ ասմին ին սբ. Ածածինն միջնորդ ասնելով եւ բարէխօս ու-
նել եւ յուս ած գնել օրն Գրիգոր Լուսաւորիչն բարելխօս ունել ամ
սուրբքն տպալորեցի ձեռին սբ. եւ մաքուր աղաւթի քն մայիս իէ. ա-
ւարտեղեւ. զարձել վսայ աղաչեմ զձեզ ով եղբարք որ իմ վստահու-
թիւն ներէք որ ոչ եմ ես արժանի անուռն իմ դրել անշինջ յիշատակա-
րան բայց արն իմ այսպէս դիպեցուց. վս որոյ աշխատանք ունիմ ի
վերայ այս գործիս թէ զրամով թէ այլ օգնութե օրչափ որ կարուս
կէր օգնեցի յանձնել իմ եւ տխտադիր եղեր որ մինչեւ ի մահու կարէս
եզն որ ելանէ ցայք եւ ցէրեկ պիտի որ աշխատիմ վս սբ. էջմիածնուն...

որ ես պատճառ եղայ որ տպագրութեն արհեստն որ Մաթեոսն սր էջ-
միածնին վախճան արար թէ որ ես չի նա այնպէս կու մտնէր չէ զլուսէր
թէ ով պիտէր տիրել ի վերայ քարխանին ա. մատչել զոր պարտք չէր
քարխանին զեռ նձ մատչել ամուսն չէր ես յուսալով առ ան
եւ ամենայն սուրբք յանձն ատի որ ժամ մոռաւ այլ պարտք յան-
գեցաւ վա էն զիս եւ ընտանիքն իմ ի յիշատակարան զը-
րեցի դարձել սորա յետ անալընչի զիս պիտի գուս դալ տիրացուն դեռ
խ. կամ կ. զիս չէր փոխել զեռ բճի. զիս եւ պիտ փոքրիկ ես եմ վարձ
տալս մինչեւ ի սբ. խաչն զուս զուգայ թէ վարդեան չի մտնիլ. զարս-
ձլ ազալեմ ըզձեզ ով եղբարք որով հանդիպիք մմա . . . յիշեցէք զիս
արժանաւոր ազաւթս ձեր էրեւանցի Ղըլէջեցն Ոսկան վարդապետի
եղբար Սեւեթիսի կողէ ծընալ Այամայ պսակակիցն իմ Մարիամ զատն
որ է փոխեալ առ հանդերձեալն. զարձել յիշեցէք ըզհանգուցեալ ծնողնս
իմ Թորոսն մայրն իմ Գուհար ազիզն ըզաւագ եղբարն իմ Ոսկան վար-
դապետն միտուս վանատական եղբարն իմ Յովանէսն զքուրն իմ Յու-
սուսինէն կրտսր եղբարն իմ Միքայիլեան եւ պապն իմ Առքարէն եւ
հանիկն իմ Մելիք խաթուն եւ արեան մերցաւորն իմ . . . զրձլ յիշե-
ցէք հոգեւոր եղբարն իմ նորաբոյս վանատական զէրէվանցի, Մանան
աինննց Պողոսի որդի Գրիգորն իմ յանձն առած պարտքն զորա էք
տալոյ վա էն ի յիշատակարանն գրեցաք զսորայ անունըն, հայր մեր որ
յերկինսգ ես . . . ի թաքայդրթեն Նախնացուն տպակիցան գիրքըսմուս-
թան Իպրահիմի որդի նորա բոյս որ էր ի. ամեայն Սուլթան Մանա
մատն սիրտ նորա քաղցրասցի վերայ քէրիստոնից. զսրտի ի այ եւ ա-
ղաւթիւք ամենան սբ. ամէն :

Ման. — Տառախալք ըստ բնագրին են. գիրքս է ութածալ . ունի
614 էջ ։ Ունի 97 պատկերներ. Ծնող պատկերին մէջ 1512 թուական
մը գրուած է ։

2. ՅԻՍՈՒՍ ՈՐԴԻ. — (Գ. Տպգր.)

(Տպագրեալ ի վենետիկ, ի Տպարանի Պոփոսի)

Ճակատք. — չունի. մի միայն պատկեր մը որ ճակտի տեղ կը
ծառայէ ։

Յիշատակարանը. — « Մանուցում պայծառ ընթերցողացս ։
Փառք . . . որ ետ կարողութիւն նուազ եւ տառապեալ անձին իմոյ
Ճուան Պատիսդա՝ որ մականուամբ ասի Պոփոս, որ եմ ազգաւ լատինա-
ցի ի գեղեցկաչէն մայրաքաղաքէն Վանատիկոյ ։ Զոր բազում ջանիւք
եւ աշխատանք հաղիւ. կարացի ի յանձն հանել զտպագրութեն արու-

հասնւ : Եւ ոչ ուստեք եղեւ ինձ օլնու թիւն այսմ տղադրութեան
 արու հատիւ այսօր : Կ : Ապաւինելով ի յոյսն ամենեցուն Քրիստոս եւ ի
 շնորհարաշիւ հոգին Սուրբ Աստուած , բարեխօսութեամբ արքայոյ Աս-
 տուածածնին , եւ աղօթիւք արքայն Քրիստոս ի Լուսաւարչին , եւ բարե-
 խօսութեամբ ընտրեալ անօթոցն եւ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի
 եղի ի մտի զտպագրութեան արհեստն առ 'ի պայծառութիւն աղղին
 Հայոց : Այլ եւ պատճառ աշխատանաց մերոց առ էր : որ բազում ժա-
 րանակաւ յառաջ ունէի սէր եւ բարեկամութիւն ընդ աղղին Հայոց ,
 եւ յարածամ ցանկայի տեսանել զչքեղաշուք իշխանն Հայոց Ռոմայ
 Սաֆրազն : Զոր ոչ կարացի հասանել ցանկութեան իմոյ զոր
 փոխեալ է առ Աստուած ընդ երկայն առաքել արասէ : Զոր եւ պար-
 պեւատուն ամենեցուն Քրիստոս պարզեւեաց ի ձեռն իմոյ զպայծառին .
 առ ի պայծառութիւն տանն Հայոց : Այլ եւ խնդրեմ անմեղազլ ի-
 նեղ սակա անյարմարութեան , քանզի ամենեւին ոչ գիտէի լեզու հայոց ,
 եւ կամ գիր , եւ ոչ տեսեալ ի վարպետաց զայս տպագրութեան ար-
 հեստն , ըստ պարգեւելոյն սմա ի Հոգոյն Սրբոյ աշխատն յայտ ած-
 եալ երեւեցուցի վասն օգտութեան ազգին հայոց , զոր եւ հասի յաւարտ
 բաւ ձերում աղօթիւք , եւ եթէ նուազութիւն զտանէք ' ներկեցէք ի-
 մում պակասութեանս , զի կար մեր այս էր , Արդ եղեւ կատարումն եւ
 սաւարտումն երգոցս տեսան Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի զոր անուան-
 եալ կոչի Յիսուս Որդի ի լաւ եւ յընտիր օրինակէ բազում քննութեամբ
 եւ ստուգարանելով , ի թուականութեանս հայոց ՌՃ եւ Թ ի յամենայն
 Սայիսի ի Հայրապետութեան Հայոց հանուրց սեռի ծեառն Վակարայ եւ
 իրցս իրանեալ երվանիկ հայրապետի ի վայելուչ եւ ի զեղեցկաշէն կղզիս
 Վանատիկոյ : Եւ յիշխանութեան նոյն քաղաքի Տօմենիկոյ Դոնդարենի
 Դուռի եւ մեծամեծաց հլամանաւ եւ Քրիստիքոսով : զարձեալ աղաչեմ
 զձեզ որք հանդիպէք սմա կարդալով եւ կամ տեսանելով յիշեցէք ի
 Քրիստոս եւ մեղաց թղթիւն խնդրեցէք ինձ ճուան Պաղիստա Պո-
 վիսի եւ ծնողացն իմոց : եւ զեռարքս զառակացն իմոց եւ այլ ամե-
 նայն մերձաւորացն իմոց , եւ զուր յիշեալ ի ջիւք ի Քրիստոսէ Աս-
 տուծոյ ամէն : զարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Զուղանցի Տէր Ստեփանոս-
 սի օրդի Նազուպ աղան որ նա եւս աշխատեցաւ ի արագլինն արա :
 Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զնորանաս մանուկն Ստեփանոս որ է
 ազգաւ հայ որ շատ աշխատեցաւ եւ օգնութիւն արար այս արհեստին
 ի սրբագրելն եւ ի շարեղն եւ այլ ամենայն որոյխտութեան սորա : Բիթէ
 աէր Աստուած զինքն անփորձ պահեսցէ ամենայն շարէ , ամէն : Կատարեցաւ
 գիրք Բ . նախ Յիսուս Որդի եւ ապա Սաղմոս 'ի տպագրատան
 Պօղիսիս :

3. ՍՍՂՄՈՍ (Զ. Տպգր.)

(Տպագրեալ է Վեհեօրիկ, ի Տպարանի Պովիսի ր)

Ճակար. — Դիրք եւ Սազմոս որ եւ Սաղմոսարան կոչի : Տպագրեալ եղեւ ի գեղեցկալէն մայրաքաղաք Վանատիկ ի տունն Պովիսին ր ի Թուականու թեան Հայոց մեծից Ռճ եւ Թ :

Յիշատակարանը. — Փառք . . . Թոխաթեցի Ղասապպաղչայինց Սահակ երէցն որ զօրինակն ետուր, եւ ի սրբազրեւն շատ աշխատեցաւ : Միթէ վարձահատոյցն ամենեցուն Քրիստոս տացէ զփոխարէնն իւրոց աշխատանացն, ամէն . . . Այլ եւ օրինակ սորա քննած եւ ստուգաբանած է ի բազում վարդապետաց : որոց գլուխ է ամէներջանիկ Կեօարացի Քաջատուր քաջ բարունակեալն, որ էր վերատեսուչ քաղաքին Զուղայոյ, եւ պետաց պետն Սիմէոն, որք են հանգուցեալ առ Քրիստոս , Միթէ տէր Աստուած զիւրեանցն ընդ երկոտասան սուրբ վարդապետացն եւ առաջին սուրբ հայրապետացն զասակիցս արասցէ , ամէն : Արդ եթէ հաճոյ Թուեացի բարեպաշտութեան ձերում , շնորհք տեսնէ , եւ զտեսանէ զհաջարուք, եւ եթէ ոչ ներիցէք մերում անարժանութեանս եւ երկայնամիտ լերուք . զի կարն մեր այսքան էր, Վասն որոյ աղաչեմ զձեզ զամենեկանսդ որք հանդիպիք սմա ստանալով : յիշեալիք ի մաքրափայլ ազօթսդ ձեր, եւ վստիելով զսա՝ զվերոյ ասացեալ Սահակ երէցն եւ զՍտեփանոս որ բազում աշխատանօք յայտարեկցաք զայսքան , առ ի պայծառութիւն ազգիս մերոյ Հայոց : Տպագրեալ եղեւ ի տունն Պովիսին . վերջ ։

ԿԱՊԵՏ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԲԵՄԸ

Պ Ա Ր Ի Ս Է Ն Բ Ո Մ Բ Ա Յ

Մինչդեռ տարիներու ընթացքով եւ մեծամեծ շոհողութիւններով ձեռք բերուած հայերէնի ամբողջ կը խափանուի եւ կամ խափանուելու վտանգին մէջ է հոս, ի Պարիս. անդին, հեռաւոր եւ չոչ լուսաւորը երկրի մը մէջ , ի Բոմբայ, պէտք կ'զգացուի հայերէնի ուսումը՝ շնորհիւ մեր գիտնական աշխատակից բժշկապ . Յ. Թիւրաքեան խանի :

Ինչպէս յայտնի է , հայերէնի դասը կաւանդուէր Փրանսական Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու Վարժարանին մէջ, Զրպետէն մինչեւ Մէլլէ : Առաջին դասն սկսուած էր 1798 թուին, հայազգի Շահան Զրպետի